

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону

Международная стратегия экономического развития региона

International Strategy of Region Economic Development

Матеріали
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 3–5 вересня 2013 року)

Суми
Сумський державний університет
2013

соціальну і територіальну єдність шляхом скорочення розриву в розвитку між регіонами та між державами-членами ЄС. Вона передбачає пріоритетне фінансування конкретних проектів для регіонів і міст, спрямованих на створення робочих місць, забезпечення конкурентоспроможності бізнесу, стимулювання економічного зростання, підвищення якості життя та підтримання сталого розвитку. Зазначені пріоритети фінансування регіонального розвитку знайшли відображення у стратегії «Європа 2020».

Протягом терміну дії нинішньої програми фінансування регіонів, розрахованої на період з 2007 по 2013 р., на заходи економічної та соціальної політики згуртованості в різних регіонах загалом буде виділено понад 347 млрд. євро. З них близько 82% отримають слаборозвинуті країни і території, де регіональний ВВП на одну особу нижчий за 75% від середнього рівня у співтоваристві; 16% фінансування надходить іншим країнам і регіонам на підвищення регіональної конкурентоспроможності та створення робочих місць; зрештою, близько 2,5% буде використано на розвиток європейської регіональної співпраці. Інституційно надання фінансової допомоги регіонам здійснюється через Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ) та Фонд згуртування, кожен з яких має чітко визначене цільове призначення та відповідні джерела формування.

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Пилипенко Н. М., доц., **Пилипенко В. В.**, доц.

Сумський національний аграрний університет, Україна

Важливим інструментом регулювання економічних процесів у суспільстві є податкова політика. Вона відіграє важливу роль у розвитку національної економіки. Використання податкової політики для регулювання економічних процесів є досить складною і актуальною проблемою, яка привертає увагу вчених не одне століття. Податкова політика повинна забезпечити створення необхідних умов для ефективного функціонування національної економіки, враховуючи при цьому інтереси всіх суб'єктів оподаткування та забезпечивши соціальну справедливість. Вона має важливе значення для економіки країни, визначає характер податкової системи та спрямовує її розвиток до соціально-економічної мети. Саме на основі податкової політики формується податкова система. Завдяки реалізації податкової політики має бути забезпечено справедливий підхід до всіх категорій платників податків та створення умов для подальшої інтеграції України у світове співтовариство.

Розвиток та вдосконалення системи оподаткування слід розглядати через призму забезпечення соціальної справедливості. Проведений аналіз свідчить про порушення принципу соціальної справедливості при

реформуванні податкової системи в Україні. Не забезпечує дотримання критерію справедливості запроваджене плоске оподаткування доходів фізичних осіб та використання єдиної ставки податку на додану вартість. Орієнтиром при досягненні соціальної справедливості є розмір доходів після сплати податків, необхідних для підтримання добробуту на певному рівні. Саме використання прогресивного оподаткування дає можливість збільшити споживання та змінити його структуру в національній економіці. Спільною рисою прямого оподаткування розвинених країн є використання прогресивної шкали оподаткування та використання соціальних пільг. Вплив прогресивного оподаткування на економічну циклічність та обсяги кінцевого споживання досліджувався багатьма вченими. Але головним завданням є перерозподіл доходів між прошарками населення з метою зменшення диференціації доходів, подолання бідності та соціальної напруги в суспільстві. Податок на доходи фізичних осіб є важливим соціально-політичним регулятором взаємовідносин держави з громадянами. Платниками податків з доходів фізичних осіб в розвинених країнах є середній клас та заможні громадяни. Поглиблення соціальної диференціації суспільства негативно впливає на економічні процеси та динаміку макроекономічних показників.

Справедлива система оподаткування означає недопущення різних підходів щодо оподаткування галузей, підприємств, регіонів. Використання численних пільг у вітчизняній системі оподаткування призводить до зменшення надходжень до бюджету і до перерозподілу податкового навантаження, перекладаючи податковий тягар на чесних платників податків, створює нерівні конкурентні умови, підтримує низький технологічний рівень виробництва. Значна кількість пільг є проявом податкової дискримінації і порушує принцип рівності та справедливості в оподаткуванні та є однією з найнегативніших рис податкової системи України. Україна йде по шляху високих податків та численних податкових пільг, альтернативою якого є низькі податки і відміна податкових пільг. За оцінками спеціалістів МВФ, в країнах, що розвиваються, спостерігається несприятлива ситуація щодо податку на прибуток юридичних осіб, як основного джерела доходів. Особливе занепокоєння викликає зміна бази оподаткування по податку на прибуток. Величина суми податку на прибуток по відношенню до ВВП зменшується в країнах, що розвиваються. Таким чином ефект від скорочення ставки по податку на прибуток юридичних осіб посилюється скороченням податкової бази. Зменшення ставки оподаткування прибутку не гарантує розширення бази оподаткування та подолання проблеми технологічної відсталості.

При побудові оптимальної податкової системи для певної країни слід виходити з економічних та неекономічних особливостей, які характерні для економіки країни на певному етапі її розвитку. Застосування диференційованих ставок дасть можливість перерозподіляти податковий тягар з менш забезпечених верств населення на заможніших. Податки на

споживання не призведуть до різкого скорочення попиту населення і до занепаду галузей економіки. Оподаткування споживання має високу фіскальну надійність та ефективність, так як ухилитися від сплати таких податків набагато складніше, ніж від сплати податків на прибуток чи дохід. Недоліком споживчого оподаткування є негативний вплив на споживання осіб з низькими доходами та провокування підвищення рівня інфляції. Але ці недоліки можна легко усунути застосуванням диференційованих ставок. Диференціювання ставок ПДВ дозволить здійснити вплив на ціни по окремих групах товарів та суттєво знизити ціни на товари першої необхідності, зростання цін на які є поштовхом до росту інфляції. Це буде досить ефективним заходом в умовах значних розмірів тіньової економіки, коли неможливо оподаткувати доходи, слід оподатковувати споживання, особливо предметів розкоші.

Основними напрямками податкової політики повинні стати:

- запровадження прогресивного оподаткування, як одного із „автоматичних стабілізаторів гнучкості” та засобу усунення значного розриву у диференціації доходів населення, розробивши відповідну шкалу оподаткування; шкала оподаткування повинна змінюватися щорічно в залежності від зростання заробітної плати, так як шкала що застосовувалася в Україні не зовсім була прогресивною і справедливою: передбачала стягнення 30 % з досить різних за своїми доходами груп населення. Відповідно повинна змінюватися і сума, яка звільняється від оподаткування.

- звільнення від оподаткування мінімальної заробітної плати, необхідно встановити неоподатковуваний мінімум на рівні, достатньому для проживання працівника.

- встановлення пільги по індивідуальному оподаткуванню, а саме: на кожну дитину (з доходу одного з батьків) шляхом зменшення суми, що підлягає оподаткуванню на суму прожиткового мінімуму дитини певного віку. Використання пільг буде більш ефективним, справедливим та прозорим у порівнянні з пільговим оподаткуванням виробників.

- зміщення акцентів з оподаткування доходів до оподаткування ресурсів. На нашу думку визначальну роль в оптимально побудованій податковій системі повинні відігравати умовно-фіксовані податки. Податки на майно і на використання природних ресурсів не залежать від економічних показників діяльності, будуть стабільними і стимулюватимуть ефективне використання ресурсів. Їх дія має бути доповнена і відкоригована дією умовно-змінних податків.

- досягнення збалансованості витрат бюджету з податковими надходженнями.

Так як одним із завдань податкової політики є забезпечення доходів бюджету з метою виконання державою своїх регулюючих функцій, тому непомірний рівень податкового навантаження тісно пов'язаний із видатками бюджету. Першочерговою проблемою реформування системи оподаткування є скорочення витрат на утримання апарату державного управління.

- зменшення навантаження на фонд оплати праці.

Вирішення проблеми структури податків є одним із напрямків удосконалення податкового механізму. Структура податків має бути такою, щоб сприяти економічному зростанню.

- введення податку з продаж, запровадивши при цьому різні ставки оподаткування. Крім стандартної слід використовувати знижені (для товарів першої необхідності) та підвищені (для предметів розкошу) ставки. Використання єдиної ставки податку на додану вартість не забезпечує дотримання критерію справедливості та гнучкості, застосування ж диференційованих ставок дасть можливість перерозподіляти податковий тягар з менш забезпечених верств населення на заможніших. Це буде досить ефективним заходом в умовах значної тінізації економіки, коли неможливо оподаткувати доходи, слід оподатковувати споживання, особливо предметів розкошу. Податки на споживання не призведуть до різкого скорочення попиту населення і до занепаду галузей економіки. Проблема полягає не в попиті (досвід показує, що стимулювання попиту призводить до збільшення його, але в основному на дорогі імпортні товари, що не рятує нашу економіку), а в неефективному, неконкурентоспроможному вітчизняному виробництві, яке є технологічно відсталим, базується переважно на використанні ручної праці, ресурсо- та енергомістким.

- значно скоротити податкові пільги виробникам, використання яких не призвело до бажаних результатів, замінивши прямою цільовою підтримкою із бюджету відповідних галузей та використовувати інші методи економічного регулювання – пряму підтримку зі сторони держави науково-інноваційної діяльності та підтримку технічного переоснащення виробництва. Стабільність, помірність і зрозумілість податкової системи мають, у порівнянні з податковими пільгами, більш довгостроковий стимулюючий ефект

Таким чином, виходячи з принципу соціальної справедливості, враховуючи зарубіжний досвід та реалії сьогоdnішнього економічного становища необхідно диференціювати ставки ПДВ та податку на прибуток, а також запровадити прогресивну шкалу в оподаткуванні доходів фізичних осіб. Критерієм оцінки справедливості в оподаткуванні доходів громадян повинен бути розмір доходів після сплати податків, необхідних для підтримання добробуту на певному рівні. Це дозволить підвищити темпи економічного зростання, досягти підвищення добробуту громадян, зменшити диференціацію доходів населення та знизити соціальну напругу в суспільстві. Податкове регулювання економіки є вкрай необхідним і потребує вдосконалення. При розробці податкової політики слід враховувати безліч факторів: стан економіки країни, рівень та диференціацію доходів населення, досвід інших країн. Здійснення послідовних і зважених заходів податкової політики сприятиме соціально-економічному зростанню України.